

BİR DANADA RASLADIĞIMIZ BEŞ BACAKLILIK (POLYMELIA) VE BUNUNLA İLGİLİ ARAŞTIRMA

Selim Tolkun*

G i r i Ő

Anormal vücut yapıları ile doğan ve yaşayan çok hayvan vardır. Fazla organ şayet küçükse bunu operasyola bertaraf etmek mümkündür. Noksan organlarla doğanlarda alınacak tedbirlerle bu sakınca giderilebilir ve hayvan normale yakın bir hayat yaşar. Fakat anomali büyük hatta bir yerine birkaç tane ise bu, hayata gözlerini yeni açmış hayvanlar için yaşama sürelerini tehdit eden bir durum alır ve hayvan kısa zamanda ölür. Hayvan sahibinin zarara uğraması ile beraber milli servet ziyan olur.

Anormal doğuşların azalmasına, damızlıkta kullanılan hayvanların iyi seçilmesiyle engel olunmaktadır. Engellenemiyenleri ise, vaktinde ve usulü ile müdahalelerle gidermek mümkün olabilmektedir. Müdahale ettiğimiz ve yaşatmaya muvaffak olduğumuz (art bacakları üç tane olan) beş bacaklı ve anus ile uretrusu teşekkül etmemiş dana, literatürde görmediğimiz bir olay sayılmaktadır. Radyografisini çekebildiğimiz, ne yazık ki fotoğrafını alamadığımız bu vak'a, operasyonla müdahaleden sonra, dananın bulunduğu mın-takadan ayrılıncaya kadar (üç buçuk ay) yaşatılmış, kesim için özel besiyer alınarak kilo alması ve etinden yararlanır şekilde yaşaması sağlanmıştır.

Materyal ve Metod

Bağdat Üniversitesi, Veteriner Koleji, 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin klinik tatbikatı ve staj gördükleri, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğüne bağlı, Bağdat Hayvan Hastahanesine 16-Şubat - 1963 günü, bir hafta evvel doğmuş, boz ırk melezi bir dana getirdiler. Bağdat'ın 80 kilometre kuzey batısında bulunan Aziziye köyünden Muhattar bin İsmail'e ait olan dana'dan, art bacakları üç tane olmak üzere beş bacaklılığından, idrar ve gaitasını yapamadığından şikâyet edilmekte idi.

* A. Ü. Veteriner Fakültesi I. Şirurji Kürsüsü Doçenti

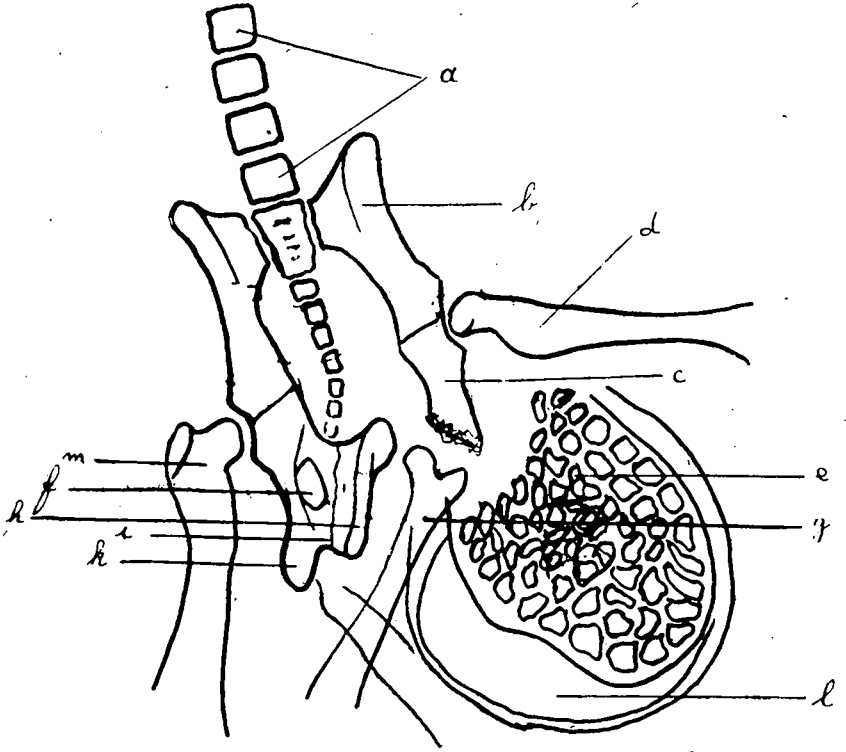
Anamnez :

Dana 10-Şubat-1963 gününde normal bir doğum ile dünyaya gelmiş ve bu, ineğin üçüncü yavrusu imiş. Evvelkilerde bir anormallik yokmuş. Boğa ve inekte vücut bozukluğu görülüyormuş. Art bacaklarının üç tane oluşu, anus ve uretrasının bulunmayışı sebebiyle, köylü hemşehrilerinin de yardımı ile, danasının kurtarılması için kliniğimize getirmiş.

Klinik Görünüşü :

Baş, boyun, göğde, ön extremitelerde anormal bir değişiklik görülüyordu. Pelvis kısımlarında normal acetabulum'lara balı, tabii yapılaş ve görünüşte iki art bacakla bu iki bacak arasında caput femoris'i ön sol ischii'ye temas eden, takriben yere dikey görünüşte bir os femoris bulunmakta idi. Dış deri, os femoris'in ortalarına ratslayan bölgeye kadar kaplamış, bunun alt kısmı, genu ekleminden itibaren, diğer iki bacağı nisbetle biraz atrofik fakat normale yakın hareket kabiliyetli üçüncü bacak halinde idi. Dana yü-

Resim 1 — Polymelia olayının pelvis kısmının radyografisi ve bunun şematik açıklaması
 a — vertebra lumbalis, b-os ilium sinister, c-noksan teşekkül etmiş os ischii, d-os femur sinister, e-balonlaşmış ampulla recti, f-foramen obturatorium dexter, g-3. os femur, h-os ischii sinister, i-symphisis pelvis, k-os ischii dexter, l-balonlaşmış vesica urinaria, m-os femur dexter.

rütüldüğü zaman normal dört bacağı ile hareket etmekte, aradaki bacağın tırnak ucu yere değdiği zaman bu bacakta normal hareketleri ile yürüyüşe katılmaktadır. Serbest bırakıldığı zaman beş bacağına da hareket ettirmekte ve hatta beşinci bacağının da yardımı ile sıçrayabilmektedir. Beşinci bacak büküldüğü, passif hareketler, iğne ile duyarlık muayeneleri yapıldığı zaman reaksiyon göstermekte ve bacağına kutramak için çabada bulunmaktadır.

Bu bacağın sol tarafında, deri altında, bir çocuk başı büyüklüğünde, deri altına yakın sağa doğru olan kısmında sulu, sola doğru ise daha koyu yoğunlukta yumuşak bir birikintinin varlığı his edilmekte idi. Üçüncü os femoris'in caput'u, tam teşekkül etmemiş pelvis'de kendine yer bulmuş görünmektedir. Anus ve vulva bulunmamakta, ureter ve penis görülmemekte, testis kesesine ait olan tüylüce yumuşak deri şişkinliğinin varlığı, meme izlerinin bulunmayışı, dananın erkek olması lâzım geldiği kanaatini daha kuvvetlendirdi.

Sahibinin anlattığına göre dana, annesini iştihâ ile emmeket imiş. Kendisi çok canlı bir görünüşte idi.

Radyolojik Muayene ve Bulgu :

Aldığımız radyografide vertebra lumbalis, vert. sacralis ve coccigeuslar pelvis'e ait her iki taraftaki os ilium, acetabulum ve femur'lar normal görünüşte idiler. Sağ os ischii ve os pubis laterale doğru itilmiş, kemik dokusu itibarile normal görünüşte idiler. Sol os ischii'nin ramus acetabularis'i acetabulum'dan caudal'e doğru, tuber ischiadicum'u yapmadan yoğunluğunu kaybetmiş ve orada son bulmaktadır. Symphysis pelvis'ten itibaren sola doğru ayrı bir parça halinde teşekkül eden os ischii, os pubis ile, foramen obturatorium'u yaptıktan sonra her ikisi de son bulmaktadırlar. Os pubis'in lateralinde üçüncü caput femoris, sağlam bağ dokularla orada kendine bir bağlantı yeri yapmıştır. Üçüncü os femoris, normal diğer iki os femoris'ten kısaca ve yapısı itibariyle de kısmen az yoğunluktadır.

Sol os femoris ile üçüncü os femoris arasında, deri ile örtülü ayrı iki kese halinde bir kısım bulunmaktadır. Bunun sol tarafa yaslanmış kısmı içinde gaita ve gaz kitleleri, sağ tarafında ise homojen bir sıvının bulunduğu görülmektedir. Bu kitle, tam teşekkül etmemiş pelvis'in ventral kısmından, bacaklar arasında karın altına doğru uzanmış görünmektedir.

Uyguladığımız Metod

Sahibinin muvafakati ile danayı ameliyat ederek fazla olan üçüncü arka bacağı almaya, deri altında yerleşmiş bulunan, ampulla recti ve vesica urinaria içindeki meconium ve idrarın akmaları için yollar açılmasına karar verildi.

Sekiz saatten beri aç olan dana, intra-veineuse enjekte edilen Nembutal solüsyonu ile uyutuldu. Operasyon alanı, bilinen usullerle hazırlandıktan sonra orta artbacağın sağ taraf art bacağına yakın olan yerinden, dikişle elverecek kadar uzaklıkta, çepeçevre deri ensize edildi. Birikmiş gaita, idrar kitlesinden uzakta olmak üzere damarlara ligatürler koyarak orta caput femoris'e kadar disseksiyona devam ettik. Os pubis'in lateralinde yumuşak fakat sağlam bağ dokularla yalancı bir eklem yapan caput femoris'i bu bağlardan kurtararak serbest hale getirdik. Burada musculus rectus femoris, m. quadriceps femoris, vastus medialis, m. sartorius, m. gracilis, m. semitendinosus'ları mümkün olduğu kadar origo'larından dissece ve encise ederek, arteria ve vena femoralis'lere ligatürler koyarak ve keserek bacağı serbest hale getirip vücuttan ayırdık. Deri altı kaslarını catgut, deriyi Nylon vetafil iplikle dikerek yarayı kapattık ve üzerine collodion iodoforme sürdük. Bacağı, üzerinde araştırma yapmak üzere aldık

Bu operasyon yarasının solunda kalan yumuşak şişliğin en alt kısmını usulüne göre hazırladık. Deri ensize, deri altı bağdokusu diseke edildi. Sola ilerletilen bu disseksiyonla, içinde meconium ve gaz kitlesi bulunan bir kese ile buna oldukça sıkı yapışmış ve içinde idrar bulunan kenarları daha ince ikinci bir keseye rastladık. Livvelâ bunun en alt kısmına punctio yapararak hafif kanlı görünüşte olan idrarı vesica urinaria'dan boşalttık.

Rectum'un genişlemesinden ve pelvis'in aralığından aşağı ve geriye doğru yumuşak bir şişkinlik yapan, vesica urinaria'ya nisbetle daha kalın kenarlı dokuya da bir punctum yaparak bunu genişlettik içindeki siyah renkli gaz kitleleri ile karışık ve oldukça pis kokan meconium'u boşalttık.

Her iki punctum ile açılmış kısmı, deri ile, ayrı ayrı dikerek etrafına bol vaseline sürdük. Dana uyanıp ayağa kaldırıldığı zaman her iki delikten ayrı ayrı olmak üzere bir miktar daha idrar ve meconium aktı. Dana iyice uyanıktan sonra serbest bırakıldı. Normal olarak yürüyor ve birkaç adım koştuğu zaman yürüyüş ve koşmasında bir bozukluk görülüyordu.

Dana, sahibinin arzusu üzerine bir hafta veya on gün içinde terar getirilmek üzere köye gönderildi. Sahibine, yaranın pansumanı için antiseptik solution'lar, idrar ve gaita bulaşması ihtimal dahilinde olan kısımlara vazelin sürülmesi için bir miktar da bundan verildi.

10 gün sonra muayeneye getirilen dananın 3. art bacağının alındığı kısımdaki yaranın tamamıyla şifa bulduğu, kapanan yara üzerindeki kalan, gevşemiş birkaç dikiş de alınarak bu bölgeye teintüre d'iode sürüldü. Vesica urinaria ile deri arasında üreyen doku kitlesi ile yaranın bir fütül halini aldığı, buraya konan dikişlerin tamamen düşmüş olduğu, oldukça sert ve kalın olarak teşekkül eden bourgenement dokusunun deri ile vesica urinaria'yı sıkıca yapıştırdığı görüldü. Rectum ile deri arasında meydana getirilen kanala konan dikişlerin bir kısmı düşmüş, buradaki dokularda üreme dolayısıyla kanal biraz daralmış bulunmakta idi. Küçük bir ensizyonla bu delik genişletildi ve buraya dikiş konarak rectum ve deri dikildi. Koyduğum dikişlerin ne zaman ve nasıl alınacağını, müteakip tedbirleri anlatarak operasyondan bu yana geçen zaman zarfında oldukça inkişaf etmiş, gelişmiş danayı tekrar köyüne yolladık.

Bir ay kadar sonra sahibi, dananın durumunu anlatmak üzere hastahane'ye geldi. Dana epeyce büyümüş ve kilo almış. Ot, dane ve kesif yem yemeğe başladığından ve verildiğinden gaita daha katı hale gelmiş, defecation sırasında ıkınma olduğundan buna karşı hergün, bir miktar parafin likit veriliyormuş. İdrar damla damla gelmekte imiş. 3. Art bacak desarticulation yarası tamamen şifa bulmuş.

Haziran 1963 başında dananın sahibi yine hastahane'ye geldi. Ayrı bir besiyeye tabi tutulan dananın çok büyüdüğü ve kilo aldığını, geniş bir fistül halindeki rectum kanalından gaitanın, dar fistül şeklindeki vesica urinaria yarasından idrarın rahatça geldiğini, bir süre daha besledikten ve kasaplık hale geldikten sonra keseceğini anlattı ve biz de aynı tavsiyede bulduk.

Operasyonundan sonra 3,5 ay kadar takibine imkân bulabildiğimiz bu hasta, usulüne göre müdahale edilmemiş olsaydı yaşayamazdı. Dananın bu zaman zarfında rahata kavuşturulması, operasyonun iyi yapılmasına, müteakip tedbirlerin dikkatle izlenmesine ve complication'lara meydan verilmemesine bağlıdır.

Desarticulae edilen, mükemmel fakat biraz atrofik görünüşte olan 3. art bacak üzerinde kudretimiz dahilinde anatomik araştırma yaptık.

3. Art bacağın mevcudiyeti ve bunun iki normal art bacaklar arasında yerleşmesi, normale yakın hareketi, yaptırılan passif hareketlerde de normale yakın bulunuşu, hissiyet muayenesinde bunun varlığı, deri canlılığı, sıcaklığı kısmen atrofik oluşu ve ince yapıda görünüşü, pulsation'un rahatça alınabilmesi bu bacağın anatomik incelenmesinin çok faydalı olacağını bize anlattı.

Operation'a usulüne göre hazırlandıktan sonra derinin pelvis'e yakın kısmındaki ensisyonu ile başlamıştık. Bacağın medial kısmı sağ bacağa doğru olan tarafta idi. Musculus gracilis, semimembranaceus, semitendinosus oldukça iyi teşekkül etmiş halde idi. Bu bacağa ait pasoas minor, ilio psoas kasları görülemedi. Cranial'de m. sartorius zayıf bulunuyordu. M. rectus femoris ile vastus medialis oldukça kuvvetli idiler. M. adductor, pectineus iyi idi. Fascia ilica görülemedi. Craniolateralde bulunması lâzım gelen fascia late ince bir zar halinde idi. Tensor fascia late de yoktu. M. gluteus kuvvetli idi. Bunlardan m. gluteus accorius cranial'de, dorsal'de de m. gluteus profundus, obturator externus kuvvetli idiler. Bunlar pelvis'in laterali-ne sıkıca yapışmışlar, bacağın buraya tesbitine yarıyorlardı. M. quadratus femoris çok zayıftı. Cranio lateral'de m. vastus lateralis, m. vastus inter medius oldukça kuvvetli idiler.

Articulus genus'tan itibaren kaslar, biraz atrofik olmalarına rağmen normale yakın yapıda idiler.

Operasyonda rastladığımız, arteria, vena ve sinirlerin köklerini araştırmamıza imkân yoktu. Bunların çıkmış oldukları yerleri bulabilmek için pelvis'in anatomik disseksiyonunu yapmak lâzımdı. Gayemiz danayı yaşatmak olduğundan derin ve etraflı yaralar açmaktan kaçındık. Spacium femorale içinde seyreden arteria ve vena femoralis'ler, caudal'de arteria glutea caudalis, m. gluteo-biceps ile m. semitendinosus yanlarından geçen vena obturatoria'nın kolları oldukça büyük damarlar halinde idiler.

Operasyon alanında sinir olarak nervus ischiadicus, bunun dallarından nervus fibularis, n. tibialis görülebildi.

T a r t ı ſ m a

1 — Klinik muayene ile, bu gibi olaylarda, böyle büyük operasyonlara hayvanın tahammül edip edemeyeceği, hayatîyet ,canlılık dereceleri, ciddi muayenelerle öğrenilmelidir. Bitkin, regenerasyon kabiliyeti azalmış olaylarda, bilhassa böyle büyük operasyonlarda başarı azalır.

2 — Rastladığımız ve operasyonunu yaptığımız dana gibi olaylarda bir veya birkaç radyografi ile durumu tesbit etmek ve hatta rayoskopi ile muayene etmek çok yararlıdır.

3 — Üç art bacaklılığın yanında, giderilmesi operasyonla mümkün olan ve hayatı tehdit eden anomalilerin bulunması, başarı şansını daha azaltır. Özellikle bu anomaliler hazım kanalı ve uro-genital sistem üzerinde olursa çok dikkat ister.

4 — Her zaman uygulamaya çalıştığımız şartlar arasında başta gelenlerden asepsi ve antisepsi, anestezi, uygun aletlerin el altında bulundurulması ve bilhassa anatomi, başarının en önemli unsurlarındandır.

5 — Bizi başarıya götürecek çok önemli bir cihet de, hastaya operasyondan sonra yapılacak ihtimamdır. Gerekli bakım, hijyenik şartlar temin edilemezse operasyondaki başarı, hayvanı kurtarmaya yetmez ve hayvanın kaybolmasına yol açar. Hayvan sahibine, operasyondan sonra yapacağı ve dikkat edeceği hususlar iyice anlatılmalı ve bunu yeterli bulmayıp sık sık kontrol etmelidir. Hayvan sahibine yapamayacağı külfetleri yüklemelidir. Şayet böyle bir durum varsa bunu daha evvel kendisine anlatmalıdır. Meraklı hayvan sahiplerinin katlanamayacağı külfet yoktur. Fazla meraklı olmayanlara muhakkak yardım edilmelidir. Hasta hayvanı hastahanedekı alakoyamak veya sık sık kontrol edebileceği bir yerde buldurmak, bu gibi yardımların başında gelir.

Z u s a m m u n g f a s s u n g

Die überzähligen gliedmassen (polymelia), die wir bei einem Kalb beobachteten und eine untersuchung in bezug auf diese missbildung.

Ein Kalb ungeöffneten ureter und anus wurde von uns operiert. Anstatt dessen waren aber beim perinea stelle zwei nebeneinander liegende Anschwellungen. Es war vorne zwei und hinten dreibeinig ((Polymelia).

Bei unseren Klinischen Urtersuchung bemerkten wir, dass das Kalb das dritte Bein auch regelmässig bewegen konnte, beim Gehen und besonders beim Laufen sich darauf stützte. Es fühlte normal. Zirkulation des Blutes war regelmässig. Das Dritte Bein schien teils atrofisch, ausserdem es funktionierte nicht wie die anderen Beine.

Radiologische Untesuchungen wurden gemacht und man sah das Bein, links, wo os pubis und os ischii sich treffen mit einen falschen pseudo-arthrose verbunden.

Durch eine Operation bei der perineal Stelle wurde das Bein von caput femoris desarticuliert und getrennt. Die von der offenen Seite von pelvis angeschwollene vesica urinaria und ampulla recti (rechts hinten beim dorso caudal) wurde separat operiert. Die mucosa wurden an die Haut genäht.

Nach der Operation wurde das Kalb seinem Besitzer wiedergegeben. Drei und ein halb Monate wurde das Kalb von uns Kontrolliert. Er war ganz gesund, etwickelte sich, defecation war normal und die Umgebung blieb dabei sauber.

L i t e r a t ü r

- 1 — **Benesch F.:** *Lehrbuch der tierärztlichen Geburtshilfe und Gynakologie.* 1952.
- 2 — **Derivaux j.:** *Obstetrique Veterinaire.* 1957.
- 3 — **Dobberstein j. -Hoffmann G.:** *Lehrbuch der Vergleichenden Anatomie der Haustiere.* Band. I. 1961.
- 4 — **Ellenberger-Baum.:** *Handbuch der Vergleichenden Anatomie der Heustiere.* 1943.
- 5 — **Herrick E. H. :** *Hereditary. journal of Dairy Science.* Cilt 38, sayı 4, Sayfa 440, 1955.
- 6 — **Hutt F. B. :** *Some Hereditary Abnormalities of Domestic Animals* Cor. Vet. Cilt 36. sayı 2, sayfa 180, 1946.
- 7 — **Lerner I. M.:** *Lethal and sublethal character in farm animals. j. of Herd.* Cilt. 35, sayı 6, sayfa 219, 1944.
- 8 — **Nickel R.-Schummer A.-Seiferle E. :** *Lehrbuch der Anatomie der Haustiere.* Band I. 1954.
- 9 — **Roberts S. j. :** *Veterinary obstetrics and genital diseases.* 1956.
- 10 — **Schwarze E.-Schröder L. :** *Kompendium der Veterinär Anatomie.* 1960.
- 11 — **Sisson S. :** *The Anatomy of the Domestic Animals.* 1959.
- 12 — **Tavernier H. :** *Guide de Pratique Obstetricale les Grandes Femelles.* 1955.